

ถอดบทเรียนศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ปี ๒๕๖๓
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอกะปง จังหวัดพังงา
สำนักงานเกษตรจังหวัดพังงา
*****

๑. ประวัติความเป็นมา

๑.๑ เกษตรกรต้นแบบ

ประธานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อำเภอกะปง
นาย เอนก จีวะรัตน์

เกษตรกรแห่งชาติดีเด่น สาขาไร่นาสวนผสม พ.ศ.๒๕๕๖

สมาชิกรวมใจกร ปี พ.ศ.๒๕๕๒

ปราชญ์เกษตรดีเด่นด้านเศรษฐกิจพอเพียงปี พ.ศ.๒๕๕๗

ประสบการณ์การทำงานด้านการเกษตร ๓๘ ปี (๒๕๒๕-๒๕๖๓)

อายุ ๗๐ ปี เกิด ๑๐ มิถุนายน ๒๕๓๓

การศึกษา ปริญญาตรี สาขาการจัดการชุมชน มหาวิทยาลัยแม่โจ้

สถานภาพ สมรสกับนางนงเยาว์ จีวะรัตน์ อาชีพรับราชการครู มีบุตร ๒ คน

ที่อยู่ ๙๘/๔ หมู่ ๒ ต. ท่านา อ. กะปง จ.พังงา ๘๒๑๗๐

ที่ทำงาน ๔๔ หมู่ ๔ ต. เหมาะ อ. กะปง จ.พังงา

โทร. ๐๘-๑๘๘๑-๙๔๙๖

เกษตรกรต้นแบบ คือนายเอนก จีวะรัตน์ เป็นเกษตรกรดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๖ ปราชญ์เกษตรดีเด่นด้านเศรษฐกิจพอเพียงปี ๒๕๕๗ มีประสบการณ์ด้านการเกษตร ๓๘ ปี ดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรโดยวางแผนการผลิตการใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดทำให้เกิดมีรายได้อย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี โดยมีรายได้ทั้งชนิดรายวัน รายได้สัปดาห์ รายได้รายเดือนและรายฤดูกาล เช่น การปลูกพืชสวน พืชไร่ นานาชนิด เลี้ยงไก่เนื้อและไข่ เลี้ยงปลาในขุมเหมือง (แอ่งน้ำที่ขุดไว้ตรงจุดที่ต่ำสุดของบ่อเหมือง)

๑.๒ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อำเภอกะปง

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอกะปง ได้รับการคัดเลือกจากสำนักงานเกษตรอำเภอกะปง ให้เป็นศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๙ ตามนโยบายกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทั้งความพร้อมส่วนตัว และการสนับสนุนจากภาครัฐ ในการพัฒนาฐานเรียนรู้ ศาลาเรียนรู้ การผลิตสื่อองค์ความรู้ นิทรรศการ ป้ายต่างๆ จนทำให้ศูนย์เรียนรู้แห่งนี้ มีความสมบูรณ์แบบ และพร้อมในการให้บริการเกษตรกรทั้งใกล้ไกล ที่เข้ามาเรียนรู้ ตอบโจทย์ของรัฐบาล และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้อย่างแท้จริง ฐานการเรียนรู้ที่ให้ความรู้อย่างไม่มีวันจบ ทั้งฐานการเลี้ยงแพะ และฐานการเลี้ยงปลาในบ่อดิน (ปลาคุก ปลานิล ปลาตกเหลือง ฯลฯ) ฐานการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ฐานการปลูกผักในโรงเรือน ฐานการผลิตปาล์มน้ำมัน ฐานการปลูกพืชผสมผสานในสวนยางพารา และยังเป็นแกนนำเครือข่ายเกษตรกรผู้ปลูกผักในโรงเรือน ซึ่งเป็นเครือข่ายใหญ่ที่มีเป้าหมายชัดเจน มุ่งสู่เกษตรอินทรีย์ในอนาคต

มีการจัดตั้งคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอกะปง จำนวน ๑๒ คน เพื่อวางแผนในการปฏิบัติงานตามแนวทางของ ศพก. และรับการถ่ายทอดความรู้จากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้กับสมาชิกโดยเฉพาะด้านการลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิต โดยมีการประชุมพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแก้ปัญหาให้เกษตรกรด้วยกัน อย่างน้อย ปีละ ๔ ครั้ง

คุณเอนก จีวะรัตน์

ผักปลอดสารพิษ ปลูกในโรงเรือน

การเลี้ยงปลาในบ่อดิน

การปลูกพืชเสริมรายได้ในสวนยาง

การตัดหญ้าในสวน เป็นอาหารอย่างดีของแพะ

แพะ สุขภาพดี เลี้ยงดูอย่างถูกวิธี

๒. แรงจูงใจในการทำเกษตรปลอดภัย

ยางพาราและปาล์มน้ำมัน เคยเป็นความหวังของเกษตรกรในพื้นที่ภาคใต้ ที่หวังเป็นพืชเศรษฐกิจ สร้างรายได้ เป็นกอบเป็นกำ แต่ความผันผวนด้านราคาที่สูงกับภาครัฐ กำลังสร้างปัญหาใหญ่ให้กับเกษตรกรอยู่ไม่น้อย เพราะราคา ตกต่ำอย่างต่อเนื่อง นายเอนก จีวะรัตน์ ที่เห็นปัญหานี้มาตลอดเพราะเกษตรกรส่วนใหญ่ในภาคใต้ยังคงยึดติดกับ ยางพาราและปาล์มน้ำมัน เมื่อเจอปัญหาเขาจึงหันมายึดแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ ของ ในหลวงรัชกาลที่ ๙ มาประยุกต์ใช้ จึงปรับเปลี่ยนที่ดินที่มีกว่า ๕๒ ไร่ จากเคยทำกิจการเหมืองแร่ดีบุก ปรับมาเป็นวน เกษตร หรือ สวนผสมผสานตั้งแต่ปี ๒๕๒๕ จนได้เป็นต้นแบบเกษตรกรดีเด่นระดับจังหวัดในปี ๒๕๔๓ และต่อมาได้รับ รางวัลเกษตรกรดีเด่นแห่งชาติในปี ๒๕๔๖

ลุงเอนก เล่าว่า ช่วงแรกที่หันมาปรับเปลี่ยนทำเกษตรผสมผสานเมื่อปี ๒๕๒๕ ทำอย่างสะเปะสะปะ ไม่มี ทิศทาง จนมาศึกษาจริงจัง ๑ ปีด้านชีววิทยาและยึดหลักการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของในหลวงรัชกาลที่ ๙ มาปรับใช้ ในพื้นที่ ๕๒ ไร่ โดยแบ่งสัดส่วนที่ดิน ๑๐% เป็นเส้นทางขนส่งในสวน ๓๐% เป็นแหล่งน้ำ ๓๐% เป็นโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ เลี้ยงไก่ เลี้ยงแพะ และแบ่งเป็นที่อยู่อาศัย และอีก ๓๐% เป็นแปลงปลูกพืชผัก ผลไม้ พืชเศรษฐกิจ พืชสมุนไพรและ ปลูกไม้ป่าปล่อยเป็นธรรมชาติ “กว่าจะเป็นสวนวนเกษตรไม่ใช่เรื่องง่าย ผมใช้เวลาเกือบ ๔๐ ปี ซึ่งต้องอาศัยการศึกษา เรียนรู้อยู่ตลอดเวลา เหมือนเป็นการทำเกษตรแบบมีชีวิต ที่ต้องอาศัยปัญญาและความอดทน ปรับเปลี่ยนไปเรื่อย ๆ ลองผิดลองถูกจนกว่าจะลงตัวจากเกษตรธรรมชาติ มาเป็นเกษตรแบบประณีตที่ต้องใช้องค์ความรู้มาปรับแก้ อยู่ ตลอด เพราะปัญหาของการปลูกพืชผักสวนครัว พืชเศรษฐกิจ ก็คือ แมลงที่เยอะมากกินผัก โรคพืชต่าง ๆ ถ้าไม่ใช้สารเคมีก็ ต้องคิดหาวิธีอื่น เพื่อรักษาผลผลิตให้ได้มากที่สุดและปลอดภัยทั้งผู้ปลูก ผู้บริโภค จึงไม่ใช่เรื่องง่าย กว่าจะได้ผลผลิตที่ ปลอดภัยออกขาย” ลุงเอนกกล่าว

ลุงเอนก เล่าต่อว่า เป้าหมายของการปรับเปลี่ยนมาเป็นสวนผสมผสาน คือต้องการมีพืชอาหารปลอดภัยบริโภค ในครัวเรือน เมื่อมีเพียงพอก็มีผลผลิตปลอดภัยส่งขายให้กับผู้บริโภคได้ทุกวัน สามารถสร้างรายได้เข้ามาในครอบครัวได้ กว่าวันละ ๒,๐๐๐ บาท ที่มีผู้บริโภคเข้ามาซื้อถึงแปลงผัก และยังมีรายได้จากการลงไปขายในตลาดอีกส่วนหนึ่งด้วย เพียงพอในครอบครัวและยังสามารถเลี้ยงแรงงานที่ทำงานในสวนได้ด้วย

เอนก จีวะรัตน์

๓. วิธีการดำเนินงาน

มีการแบ่งพื้นที่เพียงครึ่งไร่ภายในบริเวณบ้านสร้างโรงเรือนกางมุ้ง ขนาด ๑๗ x ๑๙ เมตร เทพื้นซีเมนต์ ยกกันเป็นลึอกๆ เพื่อปลูกผัก วางระบบน้ำตลอดแปลง รอบๆ ทำเป็นคูล์น้ำเพื่อรองรับน้ำที่ไหลออกจากแปลง เน้นปลูกผักที่ให้ผลผลิตเร็ว อย่างผักบุ้งจีน ผักกวางตุ้ง รวมถึงผักสลัด กรีนโอ๊คเรดโอ๊ค โดยเฉพาะผักบุ้งจีน ซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาด ลุงเอนกแนะนำว่า ควรเก็บเกี่ยวด้วยวิธีการตัด แทนการถอนให้ติดราก เพราะจะทำให้ผักบุ้งแตกยอดใหม่ภายใน ๗ วัน ปลูกครั้งเดียว แต่สามารถตัดขายได้แล้วถึง ๕ รอบ โรงเรือนปลูกผักถูกออกแบบให้รอบๆ ทั้ง ๔ ด้าน เป็นแอ่งน้ำเพื่อใช้เป็นที่เลี้ยงกบ เหตุผลก็เพื่อให้กบเหล่านี้ช่วยกำจัดแมลง ซึ่งเป็นศัตรูพืชผัก แทนการใช้สารเคมีฉีดพ่น ขณะที่ยังคงทาง เมื่อกบเหล่านี้โตเต็มทีก็จะถูกส่งขายให้กับร้านอาหารที่ต้องการมารับซื้อตรงถึงที่

โรงเรือนปลูกผัก ขนาด ๑๗ x ๑๙ เมตร

๔. ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

อาศัยการศึกษาเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา เหมือนเป็นการทำเกษตรแบบมีชีวิต ที่ต้องอาศัยปัญญาและความอดทนปรับเปลี่ยนไปเรื่อย ๆ ลองผิดลองถูกจนกว่าจะมาเป็นเกษตรแบบประณีตที่ต้องใช้องค์ความรู้มาปรับแก้อยู่ตลอด ไม่ใช่เรื่องง่าย กว่าที่จะได้ผลผลิตที่ปลอดภัยออกขาย “ต้องคิดให้มาก และต้องเรียนรู้ไปตลอดชีวิต โลกมีการเปลี่ยนแปลง ต้องปรับเข้ากับโลกในปัจจุบันให้ได้” ลุงเอนก ประธาน ศพก.กะปง กล่าว

๕. ปัญหา อุปสรรค และวิธีการแก้ไข (ถ้ามี)

ปัญหาของการปลูกพืชผักสวนครัว พืชเศรษฐกิจ ก็คือ แมลงที่จะมากินผัก โรคพืชต่าง ๆ ถ้าไม่ใช้สารเคมีก็ต้องคิดหาวิธีอื่น เพื่อรักษาผลผลิตให้ได้มากที่สุดและปลอดภัยทั้งผู้ปลูก ผู้บริโภค โดยใช้วิธีการปลูกผักในโรงเรือน

๖. ประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินกิจกรรม (ต่อตัวเกษตรกร รายได้ หรือคุณภาพชีวิต เป็นต้น)

ลุงเอนก เล่าต่อว่า ได้มีพืชอาหารปลอดภัยบริโภคในครัวเรือน เมื่อมีเพียงพอก็มีผลผลิตปลอดภัยส่งขายให้กับผู้บริโภคได้ทุกวัน สามารถสร้างรายได้เข้ามาในครอบครัวได้กว่าวันละ ๒,๐๐๐ บาท มีผู้บริโภคเข้ามาซื้อถึงแปลงผัก และยังมีรายได้จากการลงไปขายในตลาดอีกส่วนหนึ่งด้วย เพียงพอในครอบครัวและยังสามารถเลี้ยงแรงงานที่ทำงานในสวนได้ด้วย

๗. การขยายผลสู่เกษตรกรอื่นๆ (ถ้ามี)

ลุงเอนก ได้ถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิตผักปลอดภัยให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ และประชาชนที่สนใจเข้ามาเรียนรู้ภายใต้ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอกะปง ไม่ต่ำกว่าปีละ ๓๐๐ คน และมีกลุ่มที่มาเรียนรู้แล้วนำไปขยายผล คือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มปลูกผักพื้นบ้านและผลไม้ตามฤดูกาลตำบลบรมณี กลุ่มศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนอำเภอกะปง และกลุ่มศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนอำเภอกะปง การเป็นต้นแบบที่ไม่หยุดนิ่งของลุงเอนก ไม่เพียงสร้างความสำเร็จจนสามารถสร้างพื้นที่อาหารปลอดภัยได้แล้วก็ตาม แต่อีกหนึ่งความพยายามที่ยังมุ่งหวังอยู่เสมอ คือต้องการเปลี่ยนแปลงจังหวัดพังงา ให้ลด ละ เลิกการใช้สารเคมีในภาคการเกษตรและขยายเครือข่ายเกษตรกรปลอดภัย เพื่อเพิ่มพื้นที่แหล่งอาหารที่ปลอดภัยให้มากขึ้น

